

Положај српске заједнице у слободним правним професијама на Косову

Анализа заступљености и приступа српске заједнице у нотарској, адвокатској и извршитељској пракси на Косову

Аутор:

HBO ACDC

Назив документа:

Положај српске заједнице у слободним правним професијама на Косову
¹– Анализа заступљености и приступа српске заједнице у нотарској, адвокатској и извршитељској пракси на Косову.

Аутор: НВО АСДЦ

Захвалница:

Овај документ је израђен у оквиру програмске активности УНМИК-а 2024–2025 „Подршка приступу правди на северу Косова“, коју спроводи НВО Центар за заступање демократске културе (АСДЦ).

Документ подржава остваривање циљева одрживог развоја.

Одрицање од одговорности:

Ставови и мишљења изражени у овом документу не одражавају нужно ставове Организације уједињених нација, укључујући УНМИК, нити УНМИК-овог партнера у имплементацији, АСДЦ-а.

---

¹ Све референце на Косово треба разумети у контексту Резолуције 1244 (1999) Савета безбедности Уједињених нација.

Помињање одређених ентитета/институција или инструмената у овом документу не подразумева њихово одобравање од стране УНМИК-а и/или Уједињених нација. Укључивање таквих референци служи искључиво у сврху контекста.

САДРЖАЈ

УВОД	7
1: Јавнобележнички (нотарски) систем на Косову	9
Нотарски систем на Косову	9
Правни оквир	9
Процес именовања нотара на Косову	10
Упитник о приступу и перцепцији правних услуга међу Србима на Косову ...	14
Закључна разматрања и пресек стања	16
Препоруке	18
2: Заступљеност Срба у адвокатској пракси на Косову	19
Правни оквир	19
Заступљеност адвоката из српске заједнице	20
Препоруке	22
3: Приватни извршитељи на Косову: Правни оквир, територијална расподела и изазови етничке заступљености	23
Увод	23
Правни и институционални оквир	23
Расподела извршитеља по регионима	23
Етничка структура и изазови у српским срединама	24
Финансијска ефикасност и критике	25
Завршна разматрања	25
Општи закључак анализе	27

УВОД

Анализа се бави положајем српске заједнице у слободним правним професијама на Косову — нотарима, адвокатима и приватним извршитељима — указујући на недовољну заступљеност, административне и институционалне баријере, као и утицај ових фактора на поверење у институције.

Анализа је заснована на комбинованом истраживачком приступу који обухвата преглед релевантног правног и институционалног оквира, анализу доступних података званичних институција (Министарства правде, Адвокатске коморе Косова, Коморе извршитеља), као и резултате упитника спроведеног међу припадницима српске заједнице на Косову. Посебан нагласак стављен је на идентификовање препрека у приступу и учешћу у слободним правним професијама, укључујући административне баријере, процес признавања диплома, као и проблем употребе службених језика.

Кључни налази:

- Од 137 активних нотара на Косову, само један припада српској заједници, а ниједан није именован у последњим конкурсима иако је било квалификованих кандидата.
- У свим општинама са српском већином, функцију нотара обављају лица из албанске заједнице, која услуге најчешће пружају искључиво на албанском језику.
- Од 1.456 лиценцираних адвоката, само 34 (2,33%) су из српске заједнице, што је несразмерно у односу на број Срба на Косову.
- На Косову не постоји ниједан извршитељ из српске заједнице; ниједан није ангажован у четири северне општине са српском већином.
- Процеси признавања диплома, положаја српског језика и институционална искљученост додатно отежавају приступ овим професијама

1: ЈАВНОБЕЛЕЖНИЧКИ (НОТАРСКИ) СИСТЕМ НА КОСОВУ

НОТАРСКИ СИСТЕМ НА КОСОВУ

Нотарски систем на Косову је успостављен првим Законом о нотарима (03/Л-010), који је усвојила Скупштина Косова 2008. године. Разлози за успостављање нотарског система су били многобројни, али је вероватно најважнији била преоптерећеност судова на Косову и, по многим мишљењима, неефикасно и неадекватно пружање услуга које данас пружају нотари.² Посебну подршку развоју нотарског система на Косову дала је Швајцарска влада. Наиме, Швајцарски институт за напредне студије нотарства (I-H-N) одржао обуке за све notare, организовао нотарски испит и дао је кључни допринос правној инфраструктури нотара.³

ПРАВНИ ОКВИР

Важећи Закон о нотарима, прецизније Закон о јавном бележништву је усвојен 23. новембра 2018. године. Овај закон, између осталог, дефинише природу нотарских услуга, услове за избор као и процес избора нотара.

Тако, у члану 2.1. Закон прописује да јавнобележништво јавна служба коју обављају јавни бележници именовани од стране министра правде, који су независни и непристрасни у обављању својих дужности.⁴ Први део ове одредбе има посебну важност јер прописује да нотари пружају јавне услуге, што је последица чињенице да они пружају услуге које су им поверене од стране судова који су до установљења нотара пружали те услуге становницима.

---

² Нотарска комора Косова, видети на <https://www.noteria-ks.org/per-ne/historiku/> Нажалост, већина информација на интернет страницама Нотарске коморе Косова је доступна само на Албанском језику, иако Устав Косово прописује да су службени језици на косово албански и српски, у равноправној употреби (члан 5.1.).

³ Ibid.

⁴ Закон о јавном бележништву (06/L-010), доступан на <https://md.rks-gov.net/wp-content/uploads/2024/07/50A20013-2C40-4F92-8C4C-B0D4E9FDDE3E.pdf>

У вези са питањем језика, Устав Косова прописује да су службени језици на Косову албански и српски и да су у једнакој употреби.⁵ Такође, Закон о употреби језика (02/L-37) на Косову прописује да: „Албански и Српски и њихови алфабети су службени језици на Косову и имају равноправан статус у Косовским институцијама.“ Поред тога, закон прописује и да су „Сва лица имају једнака права што се тиче употребе службених језика у Косовским институцијама.“⁶ Више о овој теми ће бити у делу анализе рада нотара на Косову у даљем тексту анализе.

ПРОЦЕС ИМЕНОВАЊА НОТАРА НА КОСОВУ

Процес именовања нотара на Косову је почео након усвајања Закона о јавним бележницима. Ипак, током овог периода, процес је био обележен многим проблемима, оптужбама за незаконитости и намештања како у вези са спровођењем нотарског испита, тако и у поступку именовања.⁷

Следећи конкурс за именовање нотара био је расписан 22. јула 2019. године, за укупно 79 нотара у 35 општина на Косову. Међутим, од самог почетка конкурс је био праћен критикама како опозиционих странака, тако и критикама представника цивилног друштва и неких међународних представника/службеника на Косову. Наиме, већина тих критика се односила на нетранспарентност процеса, непоштовање законских критеријума и стандарда,

Први нотари на Косову су именовани 2011. године, у процесу који су подржали Швајцарска Амбасада, USAID и други партнери на Косову. Тада је именовано првих десет нотара који су затим почели са радом од јануара 2012. године.

⁵ Устав Косова, члан 5.1., доступан на <https://md.rks-gov.net/wp-content/uploads/2024/07/8CDBD6D0-A239-49D1-8D71-3D787E327F63.pdf>

⁶ Закон о употреби језика, члан 2, доступан на: https://kryeministri.rks-gov.net/wp-content/uploads/2022/05/ZAKON_BR.02_L-37_O_UPOTREBI_JEZIKA1346.pdf

⁷ <https://www.slobodnaevropa.org/amp/poni%C5%A1ten-ispit-za-notare-na-kosovu/30445373.html>

док је било и оптужби да су фаворизовани кандидати који су имали родбинске и партијске везе са представницима министарства и релевантних институција или комисија.⁸ Такође, цивилно друштво је изнело став да тадашњи министар у техничком мандату и није био овлашћен да настави са процесом именовања нотара.⁹ Коначно, овај конкурс је поништен одлуком министарке правде Албуљене Хаџиу, 21. фебруара 2020. године. У вези са поништењем овог конкурса, ACDC је наишао на податак да је најмање један именовани нотар покренуо управни спор, а затим и Захтев за оцену уставности одлуке министарке правде пред Уставним судом Косова. Тај захтев је одбијен као преурањен, јер подносилац није испунио услов да су претходно исцрпљена сва правна средства, с обзиром да је предмет и даље у поступку пред Управним судом.¹⁰

Након тога, нови конкурс за нотаре расписан је у марту 2024. године, за укупно 101 место у општинама на Косову. Након спроведеног поступка, министарка правде Косова, Албуљена Хаџиу је донела одлуку о именовању укупно 100 нотара, при чему ниједан именовани нотар није био из српске заједнице, иако је конкурисало њих петоро (5).¹¹ Оваква одлука министарке правде била је испраћена бројним протестима и критикама, како правничке заједнице и политичких представника, тако и представника српског цивилног друштва на Косову. Такође, овим поводом се огласио и заменик Омбудсмана г. Срђан Сентић који је изнео став: *„Потпуно је неприхватљиво да међу 100 именованих нотара нема ниједног Србина. Било је много квалификованих кандидата који су положили нотарски испит и учествовали на конкурс за именовање у*

---

⁸ Kosovo Online, <https://www.kosovo-online.com/vesti/drustvo/hadziu-postupak-imenovanja-javnih-beleznika-vratiti-na-pocetak-18-2-2020>

⁹ Видећемо у наставку ове анализе да се слична ситуација десила и са последњим именовањем нотара на Косову, од стране министарске правде у техничком мандату.

¹⁰ Случај бр. КИ01/20, види на https://gik-ks.org/wp-content/uploads/2021/04/ki_101_20_av_srb.pdf

¹¹ KoSsev portal, види на <https://kossev.info/bez-srba-medju-100-novih-notara-na-kosovu-civilni-sektor-i-zamenik-ombudsmana-protestuju-i-traze-revidiranje-odluke-kosovo-online-najnovije-vesti/>

општинама са српском већином“. Уједно је истакао да се оваквим актом продубљује неповерење Срба у косовске институције.¹²

У вези са оваквом одлуком, група српских невладиних организација је објавила јавно саопштење¹³ у којем су протествовали због чињенице да ниједан кандидат из српске заједнице није именован, иако је било кандидата са широким правничким искуством. Такође су истакли да је посебно забрињавајуће да ће функције нотара у свим општинама са српском већином обављати Албанци који, како је пракса показала, услуге пружају искључиво на албанском језику. Организације су упозориле да се оваквом одлуком шаље порука Србима да нису добродошли у косовским институцијама.

Наведени протести цивилног друштва, правника и заменика Омбудсмана на Косову нису довели до измене одлуке министарке правде, већ је 30. јула укупно осамдесеторо (80) нотара на Косову положило заклетву пред министарком правде Косова.¹⁴

Међутим, с обзиром да нису сви нотари који су именовани и положили заклетву и ступили на дужност, 19. децембра 2024. године је расписан нови конкурс за именовање нотара који је био отворен до 3. јануара 2025. Ипак, овај конкурс је поништен и нови је расписан 14. фебруара и био је отворен до 21. фебруара 2025. године. На оба наведена конкурса је учествовало двоје кандидата из српске заједнице на Косову, али ниједан од њих двојице није именован. Наиме, именовање једног кандидата (који је иначе стручни сарадник у Основном суду у Урошевцу, огранак у Штрпцу) министарка је одбила због негативног извештаја

---

¹² KoSsev portal, види на <https://kossev.info/bez-srba-medju-100-novih-notara-na-kosovu-civilni-sektor-i-zamenik-ombudsmana-protestuju-i-traze-revidiranje-odluke-kosovo-online-najnovije-vesti/>

¹³ Текст саопштења је доступан на сајту NVO ACDC, види на <https://acdc-kosovo.org/sr-latn/vesti/saopstene-civilnog-drustva-u-vezi-sa-imenovanem-notara-na-kosovu>

¹⁴ Види на https://www.facebook.com/MinistriaeDreitesise/posts/906566321513956?ref=embed_post

Обавештајне агенције Косова (КИА), док у случају другог кандидата министарка није донела никакву одлуку, што је противно Закону о јавном бележничтву.¹⁵

У вези са наведеном одлуком министарке, АСДС истиче да Закон о нотарима не предвиђа давање сагласности Обавештајне агенције у процесу именовања нотара, већ предвиђа обавезу достављања уверења кандидата да нису кривично осуђивани и да се против њих не води истрага. Што се тиче другог кандидата, изводи се закључак да министарка није донела никакву одлуку јер је именовање кандидата било тешко одбити с обзиром на богато правничко искуство које, између осталог, укључује 12 година на позицији правног саветника у Уставном суду Косова и преко 5 година у адвокатури на Косову.

Овај последњи конкурс за именовање нотара су пратила и одустајања и жалбе одређених именованих нотара из албанске заједнице. Нпр, именовани нотар за општину Лепосавић, која долази из општине Истог, поднела је приговор на одлуку министарке о именовању којом је распоређена у општину Лепосавић, иако је она истакла преференцију да буде именована за Истог, а и имала је највећи број бодова од свих кандидата, укупно 95. И поред највишег скорa, министарка је другог кандидата именовала за општину Истог, чему је претходило укидање административног упутства министарства које је предвиђало да у случају постојања више кандидата за позицију/позиције нотара у одређеној општини, именује се кандидат/кандидати са највишим бодовним скором.¹⁶

Конечно, након неколико конкурса, поништавања и расписивања и спровођења нових, процес именовања нотара је завршен одлуком министарке о именовању нотара донетих у априлу 2025. године. Наиме, 14. маја је десет (10) новоименованих нотара положило заклетву пред министарком правде, чиме је

---

¹⁵ Члан 10.8. Закона о јавном бележничтву прописује обавезу да кандидат за нотарa буде обавештен о разлозима за неименовање, као и о кандидату који је именован.

¹⁶ https://nacionale.com/video/se-di-cili-ka-gene-qellimi-i-saj-noterija-rrefen-hakmarren-e-pashpjegueshme-te-albulena-haxhiut?fbclid=IwY2xjawJ1lGtleHRuA2FlbQlXMQABHpBrcWWI9NB9J8VcWXNNCawjM1oWxwULYSAI-iaobs1AKMfydSIXfKq-NMcI_aem_jBZeXiQGD3DVCiqocZNjAQ

процес именовања нотара комплетиран.¹⁷ Пресек стања ће бити дат у следећој секцији.

УПИТНИК О ПРИСТУПУ И ПЕРЦЕПЦИЈИ ПРАВНИХ УСЛУГА МЕЂУ СРБИМА НА КОСОВУ

У оквиру истраживања спроведен је упитник међу припадницима српске заједнице на Косову, са циљем да се испита приступ и перцепција правних услуга, пре свега у области нотаријата. Питања су се односила на информисаност становника о постојању нотарских канцеларија, искуства у коришћењу тих услуга, као и значај језика и етничке припадности нотара.

Резултати су показали ограничену информисаност о доступности нотарских услуга, низак ниво њиховог коришћења, као и доминантну перцепцију да је од пресудне важности да нотари говоре језик већинске заједнице и потичу из ње.

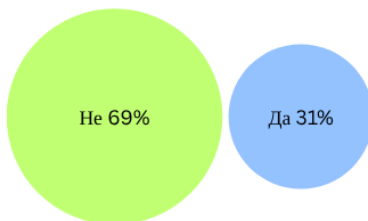
Овакви налази додатно потврђују недовољну језичку доступност и слабу заступљеност невећинских заједница у оквиру правног система.

¹⁷ <https://md.rks-gov.net/sr/lajmet/deset-novih-javnih-beleznika-polozilo-je-zakletvu-cime-je-zaokruzeno-potpuno-prosirenje-javno-beleznicke-sluzbe-u-republici-kosovu/>

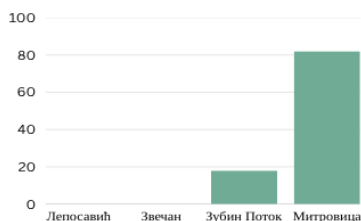
Да ли имате информацију о постојању канцеларије нотара у вашој општини?

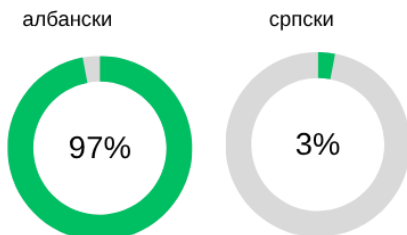
Да ли сте у последњих годину дана користили услуге нотара?

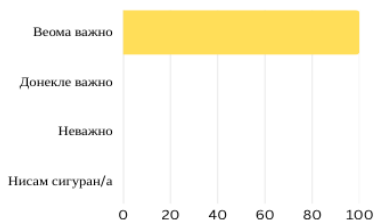
Ако је одговор ДА, наведите општину у којој се налази та канцеларија нотара?

Ако ДА, да ли вам је услуга пружена на албанском или српском језику?

Колико је по вашем мишљењу важно да нотар говори језик већинског становништва у општини ?

Колико је важно да нотари долазе из већинске заједнице у датој општини?

Наведите разлоге:

Знање службеног језика већинске заједнице

Поверење

Заступљеност Срба и других невећинских заједница у институцијама и слободним правним професијама

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА И ПРЕСЕК СТАЊА

- Након завршетка процеса именовања нотара у мају 2025. године, пресек стања који је дало и Министарство правде говори да на Косову тренутно има 137 нотара, распоређених у 38 општина.¹⁸
- Од укупног броја нотара (137), само један нотар долази из српске заједнице, која је изабрана на првом конкурс, и која ради у општини Ново Брдо.
- У свим општинама са српском већином, осим Новог Брда, су именовани нотари који долазе из албанске заједнице. Од конкурса отвореног марта 2024. до последњег из фебруара 2025. нотари су именовани у Штрпцу, Грачаници, Партешу, Ранилугу, Клокоту, Северној Митровици и Зубином Потоку. Након повлачења нотара именованих за општине Лепосавић и Зубин Поток, министарка правде је донела одлуку да нотар именован за Зубин Поток пружа услуге у овим двома општинама. У вези са тим, подвлачимо да су одлуке о именовању као и ова одлука у вези са општинама Лепосавић и Звечан донета у техничком мандату министарке правде.
- Број пријављених кандидата за нотаре из српске заједнице се смањивао од 2019. године (10 кандидата) до 2025. године (2 кандидата), што указује на демотивацију као последицу константног одбијања именовања кандидата из српске заједнице.
- Процес именовања нотара је био обележен поништавањем и поновним расписивањем конкурса, као и нејасним критеријума приликом именовања нотара у неким општинама. Са тим у вези, посебну пажњу и забринутост изазива укидање административног упуста и то у току процеса именовања нотара, као и увођење критеријума у праксу самог поступка (безбедносна провера од стране Обавештајне Агенција Косова), а који закон не предвиђа. Тиме је озбиљно нарушена законитост и непрестрасност у поступку, што могу бити разлози за његово поништавање.
- Имајући све наведено у виду, посебно чињеницу да ниједан именовани нотар не долази из српске заједнице, намеће се закључак да је добрим делом процес занемарио законске критеријуме и неопходност заступљености и невећинских заједница у овом процесу.

---

¹⁸ Листа нотара и њихови контакт подаци су доступни на сајту Нотарске коморе Косова, види на <https://www.noteria-ks.org/noteret/>

То даље намеће закључак да је процес био под утицајем политичких интереса и критеријума.

- Такође, један од могућих закључака је да су кандидати из српске заједнице били дискриминисани у овом поступку.
- Коначно, на основу досадашње праксе у раду нотарских канцеларија на Косову, посебно у Јужној Митровици, проблем који ће након овог процеса именовања нотара остати нерешен је питање употребе српског језика, као службеног језика на Косову. Наиме, пракса је показала да нотари из албанске заједнице пружају услуге искључиво на албанском језику, чак и случајевима када су странке искључиво Срби. Таква пракса је дозвољена чланом 32.1 Закона о нотарима¹⁹, који гласи: *„Сви оверени акти издају се на албанском или српском језику, у зависности од језика који је боље познат нотару који обрађује акт“*. Међутим, АСДС сматра да ова одредба ограничава уставно право косовских Срба да користе српски као службени језик на Косову (гарантовано чланом 5.1 Устава Косова), посебно имајући у виду да Закон о нотарима у члану 2.1. одређује да нотарске услуге представљају јавне услуге (што је и логично јер су им поверене од стране судова на Косову), док Устав прописује да се јавне услуге пружају на оба службена језика, равноправно.
- Горе објашњена пракса у раду нотара на Косову додатно утиче на поверење српске заједнице и других невеликих заједница у косовске институције. Ова одредба, која је требало да буде изузетак, практично постаје правило због недостатка лиценцираних нотара из редова косовских Срба.
- Такође, непостојање нотара из српске заједнице у општинама са српском већином утицаће и на недовољну правну сигурност и заштиту личниј и имовинских права, имајући у виду да је неопходна претпоставка за исте познавање језика на коме се води нотарски поступак.

---

¹⁹ Закон о јавном бележничтву (06/L-010), члан 32.1. види на <https://md.rks-gov.net/wp-content/uploads/2024/07/50A20013-2C40-4F92-8C4C-B0D4E9FDDE3E.pdf>

ПРЕПОРУКЕ

Имајући све горе наведено у виду, ACDC даје следеће препоруке:

- Расписивање новог конкурса за именовање нотара из српске заједнице који би били распоређени у општинама са српском већином. Тренутно су слободна места у општинама Звечан и Лепосавић, иако се ова препорука односи на све општине са већинским српском становништом. Ово треба да буде стратешки циљ и министарства и свих заинтересованих страна циљу обезбеђивања правне сигурности и поверења у институције.
- Оснивање буџетског фонда из којег би се плаћао превод на српски језик свих оверених докумената од стране нотара на Косову, јер пракса да тај трошак сnose саме странке српске националности представља кршење уставом загарантованим права на добијање јавних услуга на српском као службеном језику на Косову.
- Подношење захтева Уставном суду Косова за оцену уставности члана 32.1 Закона о нотарима који даје дискреционо право нотарима да пружају услуге на службеном језику који боље познају. Ова одредба није у складу са уставом загарантованог права на добијање јавних услуга на српском језику, као што није у складу са уставом прописаном равноправношћу оба службена језика на Косову. Имајући у виду одредбе Устава о Уставном суду²⁰, а у вези са овлашћеним подносиоцима, ACDC предлаже да се организације цивилног друштва обратe Заштитнику грађана на Косову са молбом да поднесе такав захтев Уставном суду.
- Измена и допуна члана 32.1. Закона о јавном бележничтву, којом би било прописано да трошкови превода на други службени језик падају на терет буџета Косова. До ових измена, формирати горе поменути буџетски фонд из којег ће се странка рефундирати трошкови превода овлашћеног судско тумача.
- Коначно, потребан је програм обуке српских правника за полагање нотарског испита, као и мобилизација правничке јавности и подизање свести о важности заступљености невећинских заједница у слободним професијама на Косову, нарочито нотара.

---

²⁰ Устав Косова, члан 113.2., види на

<https://old.kuvendikosoves.org/common/docs/Ustav1%20Republike%20Kosovo%20Srpski%20.pdf>

2: ЗАСТУПЉЕНОСТ СРБА У АДВОКАТСКОЈ ПРАКСИ НА КОСОВУ

ПРАВНИ ОКВИР

Важећи Закон о адвокатури (04/L-193) на Косову је усвојен 2. маја 2013 године. Закон дефинише адвокатуру као независну и самосталну професију која се бави *„пружањем правне помоћи физичким правним лицима за заштиту слобода, права и интереса у складу са правним поретком.“*²¹

Закон прописује да *„Право за обављање адвокатске професије стиче се регистрацијом у регистар Коморе.“*²² Такође, закон прописује да *„Поступак за остваривање права за бављење адвокатуром покреће се писменим захтевом Коморе.“*²³

Што се тиче услова за полагање правосудног испита на Косову, исте прописује закон о правосудном испиту.²⁴

1. Кандидат за пријаву испита мора испунити следеће услове:²⁵

1.1. да има пребивалиште на Косову;

1.2. да је дипломирао на Правном факултету;

1.3. да је радио или завршио приправнички стаж, једну (1) годину у судовима, државним тужилаштвима, адвокатским канцеларијама;

1.4. да је радио две (2) године на пословима правне струке у канцеларијама јавних бележника, канцеларијама извршитеља, јавним институцијама, предузећима, државним агенцијама, привредним друштвима, професионално искуство у невладиним организацијама у области правде или у управи међународних институција на Косову или у иностранству.

---

²¹ Закон о адвокатури, члан 3.

²² Ibid. Члан 6.

²³ Ibid.

²⁴ Закон о правосудном испиту 08/L-033, доступан на <https://md.rks-gov.net/wp-content/uploads/2024/07/5A8FA3B5-128C-411D-A60C-F6F3EF764637.pdf>

²⁵ Ibid. Члан 8.

2. Потврде о завршеном приправничком стажу и радном искуству из подставова 1.3. и 1.4. овог члана издају релевантне институције, те се рачунају по завршетку основних академских студија.

3. Кандидат који је завршио Правни факултет на неком од универзитета на Косову, мора имати нострификовану диплому Правног факултета при Министарству образовања, науке и технологије.

4. Изузетно од подстава 1.1 овог члана, кандидат са стране државе који је завршио Правни факултет у некој од акредитованих високошколских установа на Косову, може полагати правосудни испит само са дозволом боравка на Косову.

У контексту горе наведених услова, треба подвући да је процес нострификације диплома, што је услов за све кандидате који су диплому стекли ван Косова, једна од препрека за младе српске правнике. Наиме, неколико младих правника из српске заједнице је поделило своја искуства о процесу нострификације, који се у пракси и не спроводи. Многи захтеви за нострификацијом дипломе нису узети у рад нити је по њима одлучено ни годинама након подношења истог.

Конечно, трећи важан акт је Статут Адвокатске Коморе Косова, који уређује, *inter alia*, унутрашњу организацију коморе. У вези са тим, треба посебну пажњу обратити на члан 77. статута који уређује органе Адвокатске коморе. Наиме, међу органима Адвокатске коморе нема Већа за невећинске заједнице, које се бавило питањем укључивања и заступљености адвоката из невећинских заједница на Косову.²⁶ Тим Већем је по правилу председавао адвокат из српске заједнице на Косову. Међутим, очигледно је да то веће више не постоји као орган коморе, нити је предвиђено статутом Коморе.

ЗАСТУПЉЕНОСТ АДВОКАТА ИЗ СРПСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

У оквиру овог истраживања и писања извештаја, праћен је тренд броја адвоката из српске заједнице у чланству Адвокатске коморе Косова. У вези са тим, приметан је раст броја српски адвоката на Косову након интеграције у правосуђу и након почетка процеса признавања диплома Универзитета у

²⁶ Информација добијена у разговору са српским адвокатима на северу Косова.

Северној Митровици. Ипак, закључак АСДС-а, као и адвоката из српске заједнице на Косову, указује да је њихов број и даље недовољан у односу на број Срба на Косову. Наиме, дешава се у многим случајевима у којима су осумњичени или оптужени из српске заједнице, да се због недовољног броја адвоката Срба ангажују адвокати из других заједница, пре свега већинске албанске заједнице.

Преглед интернет страница Адвокатске коморе Косова²⁷, а у вези са адвокатима из српске заједнице, је довео до следећих информација:

1. Тренутно на Косову има 1456-оро лиценцираних адвоката, у чланству Адвокатске коморе Косова;
2. Од укупног броја адвоката, 34-оро адвоката долазе из српске заједнице на Косову.

Заступљеност адвоката из српске заједнице по регионима је распорођена на следећи начин:

Регион	Укупан број адвоката	Број адвоката Срба	%
Приштина	765	13	1.70%
Пећ	160	0	0%
Призрен	132	0	0%
Урошевац	98	4	4.08%
Гњилане	117	4	3.42%
Митровица	104	13	12.50%

---

²⁷ Последњи преглед остварен 18.јуна 2025.године

На основу горе изнетих података, намеће се јасан закључак да нема довољно адвоката из српске заједнице, нарочито ако се има у виду број Срба на Косову. Наиме, **од укупног броја адвоката на Косову, Срби чине само 2,33%**. Разлози са овако мали број адвоката Срба су многобројни, међу којима се издвајају следећи:

1. Непризнавање диплома са српских универзитета.
2. Непостојање програма који би припремили и мотивисали младе српске правнике да се укључе у адвокатску праксу на Косову.
3. Непостојање Већа за невећинске заједнице у Адвокатској комори Косова, које би радило на већем укључењу младих правника из српске и других невећинских заједница.

ПРЕПОРУКЕ

На основу установљеног стања у вези са недовољном заступљеношћу адвоката из српске заједнице, ACDC предлаже следеће мере:

- Измену статута Адвокатске коморе Косова додавањем одредби које би прописале и регулисале оснивање Већа за невећинске заједнице;
- Спровођење Споразум о признању диплома и омогућавање пријаве за правосудни испит свим кандидатима из српске заједнице на Косову, без обзира на то да ли поседују диплому универзитета са Косово или Србије.
- Подржати програме мобилизације младих српских правника и подизање свести о важности укључивања у адвокатску праксу на Косову.

3: ПРИВАТНИ ИЗВРШИТЕЉИ НА КОСОВУ: ПРАВНИ ОКВИР, ТЕРИТОРИЈАЛНА РАСПОДЕЛА И ИЗАЗОВИ ЕТНИЧКЕ ЗАСТУПЉЕНОСТИ

УВОД

Увођење приватних извршитеља у правни систем Косова представља једну од кључних реформи након проглашења независности, са циљем да се побољша ефикасност наплате дугова и смањи оптерећење судова. Овај процес отпочео је 2014. године увођењем законодавног и институционалног оквира, уз активну подршку међународне заједнице, посебно USAID-а²⁸. Иако је систем донео одређене позитивне резултате у области извршења пресуда и повраћаја дугова, он и даље носи низ изазова – како у погледу правне транспарентности, тако и у погледу етничке равноправности, посебно на подручјима са српском већином.

ПРАВНИ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР

Приватни извршитељи делују у складу са Законом о извршењу²⁹, као и низом подзаконских аката које доноси Министарство правде. Од 2014. године, они имају надлежност над већином предмета извршења, изузев породичноправних и радно-правних спорова који остају у надлежности судова. Министарство правде именује извршитеље, прати њихов рад и спроводи дисциплински поступак, док је Комора приватних извршитеља задужена за заштиту интереса професије и етичке стандарде³⁰. Увођење система електронског управљања предметима извршења (EMS) 2022. године представља важан корак ка транспарентнијем систему. Он омогућава увид у ефикасност сваког појединог извршитеља, што подстиче боље праћење њиховог рада од стране јавности и надлежних органа³¹.

РАСПОДЕЛА ИЗВРШИТЕЉА ПО РЕГИОНИМА

²⁸ USAID Kosovo, Functional Review of Enforcement System in Kosovo, 2019.

²⁹ Закон о извршењу, Службени лист Републике Косово, 2013.

³⁰ Комора приватних извршитеља Косова, званична презентација, 2022.

³¹ USAID & Министарство правде, *Enforcement Management System Overview*, 2022.

Према подацима Министарства правде, тренутно је на Косову ангажовано 41 приватни извршитељ, распоређен по следећим регионима:

Приштина	20
Урошевац	4
Призрен	4
Пећ	5
Ђаковица	3
Гњилане	3
Митровица	2

Ова расподела се заснива на законском критеријуму да на сваких 25.000 становника треба бити најмање један извршитељ³². Највећи број се налази у Приштини, као административној и економској престоници³³, док најмање извршитеља делује у Митровици – региону са специфичним етничким саставом и политичком осетљивошћу³⁴.

ЕТНИЧКА СТРУКТУРА И ИЗАЗОВИ У СРПСКИМ СРЕДИНАМА

Иако званични подаци о етничкој припадности извршитеља нису доступни³⁵, претпоставља се да је већина именованих извршитеља албанске националности, што одражава демографску структуру централног и јужног Косова. У општинама на северу Косова - Северна Митровица, Лепосавић, Звечан и Зубин Поток нема ниједног извршитеља. У региону Митровице их има двоје и

³² Министарство правде Косова, „Извештај о броју приватних извршитеља по регионима“, 2024.

³³ Агенција за статистику Косова, *Попис становништва 2024*.

³⁴ BIRN Kosovo, *Justice Monitor Report for North Kosovo*, 2023.

³⁵ Министарство правде није објавило евиденцију по етничкој припадности.

то у општини Јужна Митровица. На основу доступних података, на Косову тренутно нема ниједног извршитеља из српске заједнице, а упитно је и да ли има оних са положеним испитом за извршитеље. Ова ситуација доводи до мањка поверења српског становништва у институције, нарочито у случајевима када извршења воде албански извршитељи у већински српским општинама³⁶. Иако су сви становници формално једнаки пред законом, етничка неосетљивост у избору и деловању извршитеља потенцијално подстиче тензије и јача осећај правне несигурности.

ФИНАНСИЈСКА ЕФИКАСНОСТ И КРИТИКЕ

Систем приватних извршитеља је, према извештајима USAID-а, допринео побољшању наплате дугова, снижавању каматних стопа и побољшању кредитне дисциплине³⁷. Ипак, у пракси се јављају бројне примедбе на високе трошкове, укључујући накнаде за извршење, порез на додату вредност (18%), као и додатне адвокатске трошкове. Такође, постоје забележене злоупотребе и дисциплинске мере — од 2014. године, 2 извршитеља су разређена, а више од 25 новчано кажњено³⁸. У неким случајевима, трошкови извршења надмашују износ дуга, што доводи до јавне критике, посебно у медијима и на друштвеним мрежама³⁸.

ЗАВРШНА РАЗМАТРАЊА

Иако су приватни извршитељи допринели већој ефикасности правосуђа и бољој финансијској дисциплини, систем и даље пати од бројних слабости: високих трошкова, недовољне транспарентности и етничке неравномерности. Одсуство српских извршитеља у већински српским срединама доводи до правне и политичке фрагментације, што је у супротности са прокламованим принципима једнакости и инклузије.

---

36 USAID Kosovo, Justice Matters Activity: Performance Review, 2020.

37 Министарство правде, Дисциплинска статистика за приватне извршитеље, 2014–2024.

38 Kallxo.com, Koha.net, Telegrafi.com – медијски извештаји 2023–2025.

Унапређење система мора обухватити:

- транспарентнији изборни процес за извршитеље,
- етничку и регионалну заступљеност,
- јавно доступне податке о раду и приговорима,
- ревизију тарифа у складу са реалним економским околностима.

Тек кроз овакве реформе, систем извршења на Косову може стећи пуну легитимност у очима свих становника, без обзира на етничку припадност или регион.

ОПШТИ ЗАКЉУЧАК АНАЛИЗЕ

Анализа је показала да српска заједница на Косову није равноправно заступљена у слободним правним професијама – јавном бележништву, адвокатури и извршитељској пракси. Иако је уставом загарантована једнакост и употреба српског језика, пракса указује на низ препрека – од недостатка институционалне подршке и непризнатих диплома, до недовољне политичке воље и етничке неосетљивости у процесима именовања.

За унапређење инклузије неопходно је доследно спровођење устава и закона, транспарентнији процеси и активна подршка представницима невећинских заједница у правосудном систему.

